
ION ARAMĂ
STĂPÎNUL OCEANULUI
**
cpsf.info
388

388

ION ARAMĂ

Stăpînul oceanului

STANISLAW LEM

A cincea expediţie A sau consultarea lui Trurl

EMIL TOMA

Marele truc al Marelui turc

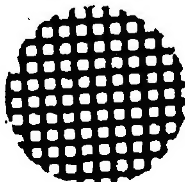
Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta-desen: NICU RUSSU
Desene interioare: AUREL BUICULESCU
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

REZUMATUL CAPITOLELOR PRECEDENTE

Doctorul Sid, găsit în stare de inconştienţă pe plaja din apropierea oraşului Capetown, se destăinuie omului care l-a salvat. El îi povesteşte cum vasul-şcoală „Paloma", la bordul căruia naviga de zece ani ca medic, primeşte într-o noapte un semnal S.O.S. din partea unui pescador: un marinar a fost accidentat grav şi are nevoie de asistenţă medicală. Trimis în ajutor cu o şalupă, doctorul Sid descoperă că vasul de pescuit este de fapt un iaht elegant. Căpitanul şi proprietarul vasului, misteriosul doctor Nadir, îl sechestrează pe doctor la bord şi-i arată nava — un adevărat institut de cercetări medicale, cu un laborator, o sală de operaţii şi un uriaş acvariu, unde se află delfinul Caro.

Doctorul Nadir îi vorbeşte prizonierului său despre planurile lui de a cuceri oceanul printr-o cunoaştere totală a misterelor lui. Între altele, face aluzie la transplantul de creier ca una dintre căile spre enigmele mării. Doctorul Nadir îi prezintă apoi colaboratorii — chirurgul Max, tînărul aventurier Hess şi chimista Ana, de care Sid se îndrăgosteşte.

Colecţia „POVESTIRI ŞTIINŢIFICO-FANTASTICE"
editată de revista
Ştiinţa şi Tehnica
Anul XVII
15 ianuarie 1971

ION ARAMĂ

Stăpînul oceanului

(URMARE DIN NUMĂRUL TRECUT)

IV

Nu vedeam uscatul decît în albumele răspîndite din belșug în admirabila bibliotecă a iahtului. Se vede că doctorul Nadir avea o mare experiență în organizarea călătoriilor de lungă durată și-l mai avea alături pe Ahmed, secundul și mîna lui dreaptă. Frigiderele vasului erau aprovizionate din belșug cu cele mai alese conserve, cu pulpe întregi de porc congelat la minus douăzeci de grade, cu portocale și ananas pe care, dacă le lăsai o jumătate de ceas să se dezghețe, ai fi jurat că le-ai cules din pom în dimineața asta ; iar brutăria electrică pregătea zilnic o pîine demnă de „Waldorf Astoria". O bună parte din această pîine era înghițită de marinarii puțin numeroși, dar solizi, care lucrau cu schimbul la instalațiile navei, țineau timona, supravegheau motoarele, observau prin radar apele mereu pustii ale Atlanticului de sud, pe unde ne învîrteam cu viteză redusă, spălau puntea, frecau alămurile mereu strălucitoare și... pescuiau delfini !

Da, sir, pescuiau. Nimic altceva decît delfini. Parcă o idee fixă îi urmărea pe toți acești bărbați oacheși, cu mustăți de culoarea ebonitei, zvelți în costumele speciale cu care porneau de două ori pe zi la vînătoare.

În primele zile am fost lăsat să umblu pe unde poftesc și să-mi petrec timpul cum credeam de cuviință ; o singură interdicție, pusă mai în glumă, mai în serios, mă ținea departe de sala de operații. Doctorul Nadir dispărea acolo ore întregi, împreună cu Max, dar atîta vreme cît nu vedeam pe bord oa-

meni bandajați aveam tot dreptul să mă întreb ce naiba unel-tesc ei doi.

În schimb aveam și eu distracția mea, și am temeiuri să cred că nu era cu nimic mai prejos : conversația cu Caro. Petreceam la rîndul meu ore întregi în observatorul oceanic, cu nasul lipit de sticla acvariului, și debitam tot felul de prostii în gura mare. Era limpede că n-are cine să m-audă ; știindu-mă acolo, doctorul Nadir întrerupea microfonul ; și așa Caro nu emitea nici un sunet ; pe de altă parte, era sigur că n-o să pierd nici o silabă dacă ostaticul nostru marin s-ar apuca să țină o cuvîntare în prezența mea. Dar Caro rămînea mut...

O să mă-ntrebați, sir, ce fel de conversație e aia în care unul dintre interlocutori tace ca peștele. O să vă răspund că mi se-ntîmpla ceva inexplicabil de fiecare dată cînd coboram în observatorul oceanic. O stare de exaltare tulbure, un fel de înfrigurare entuziastă, un sentiment aproape imposibil de exprimat în cuvinte. Vorbeam și-mi imaginam răspunsurile delfinului, indiferent dacă ele îmi plăceau sau nu. Trebuia să argumentez, să mă cert, să țip ca să pot face față întrebărilor care-mi treceau tot mie prin cap. Mai ales în primele zile începusem să mă suspectez singur. Un om care se ceartă cu propria lui persoană, într-un soi ciudat de dedublare... nu vă supărați, tare-mi mirosea a țicneală ! Starea asta dura atîta vreme cît mă aflam acolo, în fața acvariului. Îndată ce veneam printre oameni mă purtam în chipul cel mai normal, și asta m-a liniștit. De două-trei ori pe zi, observatorul oceanic mă atrăgea ca un magnet și coboram acolo apăsat de răspunderea soliei pe care-o purtam. Oricum, Caro părea să mă asculte cu un anumit interes. Uneori aveam impresia că mă înțelege, dar socoteam că este un rod al fanteziei mele, care-o lua razna îndată ce dădeam cu ochii de delfin. Caro îmi devenea, treptat, prieten...

Mai aveam un prieten în lumea aceasta stranie: miss Ana, chimista. Îmi plăcea să stau de vorbă cu ea în laborator, deși era foarte rezervată și aștepta totdeauna de la mine inițiativa discuției ; ca să umplu tăcerea, înșiram amintiri din porturile pe care le-am vizitat, povesteam mici întîmplări din larg, făceam reflecții asupra oamenilor de pe bord. Într-una din zile, după ce doctorul Nadir și cu Max dispărură de pe punte, intrai în laborator și o întrebai pe miss Ana ce gîndește despre activitatea secretă din sala de operație.

— Nu mă priveşte absolut de loc, spuse ea. Am prea multă bătaie de cap cu treburile mele ca să mă mai ocup şi de ale altora. Eşti drăguţ să-mi dai sticluţa roşie de pe raftul al doilea ?

Îi dădui sticluţa şi ea îmi mulţumi cu un zîmbet minunat.

— Trebuie să ştii că doctorul Nadir este un mare măgar, zise. Ţi-am spus odată că se foloseşte fără ruşine de combinaţiile pe care le prepar eu aici, în laborator. E drept că mă plăteşte pentru asta. Dulapul meu din cabină e plin cu blănuri pe care o prinţesă ar fi fericită să le aibă ; anul trecut de ziua mea mi-a dăruit un colier de perle absolut remarcabil şi îşi închipuie că l-aş putea purta duminica seara, cînd ne adunăm la masă în careu. Un caraghios. N-o să mă duc la masă îmbrăcată ca pentru un spectacol de gală la Metropolitan Opera, înţelegi, doctore Sid ?

Făcu, aplecîndu-se asupra microscopului.

— Ce prepari acolo ? o întrebai.

— În nici un caz un exploziv de pus sub perna doctorului Nadir, spuse. Deşi ar merita cu prisosinţă un asemenea cadou. După toate cîte a făcut... Ştii că a avut patru neveste ?

— Nu mi-ai răspuns la întrebare, insistai.

— Iartă-mă, doctore Sid. N-avem secrete faţă de dumneata. Asta-i o substanţă cu anticorpi. I-am şi găsit numele : progrefazonă. Împiedică organismul operat să respingă grefa.

— Iarăşi grefa ! oftai.

— Nu ştiai ? Ideea fixă a doctorului Nadir. E drept că asta i-a adus faima, şi banii, şi dispensa pentru al patrulea divorţ. Dacă se pricepe cu adevărat la ceva, atunci se pricepe la grefe.

— Lucrezi de mult la el ?

Ana se ridică de pe scaunul turnant din faţa microscopului, îşi potrivi cu o mişcare iute părul blond şi oftă :

— De cinci ani. În vremea asta a brevetat douăzeci şi trei de preparate absolut miraculoase. Descoperite de mine. O avere. Numai că în mîna mea n-ar fi valorat mare lucru. Nu mă pricep la afaceri şi nu-i uşor să impui pe piaţă un nou preparat contra reumatismului sau un nou ser de întinerire a epidermei. În lume sînt atîţia indivizi necinstiţi, dispuşi să te tragă pe sfoară !

Dacă m-aş fi aflat într-un laborator terestru, sfîrşitul conversaţiei ar fi fost altul : Am două bilete la Capitol, miss Ana. Un spectacol absolut excepţional. Dacă n-ai altceva mai bun de făcut astă-seară...

Dar pe „Croco"-2 nimeni n-avea ceva mai bun de făcut în nici o seară. Vrînd-nevrînd, programul tuturor celor prezenţi semăna pînă la identitate. O lăsai deci în pace să-şi prepare progrefazona şi ieşii pe punte să-mi pregătesc undiţele. După frecvenţa rechinilor, ne-am dat seama că ne aflăm într-o zonă cu peşte abundent...

Zilele treceau într-o uriaşă plictiseală, punctată doar de conversaţiile cu Caro. Caro începuse să manifeste anumite sentimente faţă de mine, părea bucuros văzîndu-mă că intru în observatorul oceanic, ba într-o zi, cînd întîrziai cu vreo jumătate de oră vizita matinală, l-am găsit abătut, ocolind bazinul ca un leu în cuşcă, şi a scos un şuierat voios cînd m-a văzut.

După vreo săptămînă de plictis, doctorul Nadir m-a poftit în cabina lui.

— Invitaţia asta mă onorează, îi spusei din uşă.

Stătea la birou şi lua note dintr-un tratat uriaş de chirurgie craniană, cu planşe în culori vii, semănînd mai degrabă cu paginile unui atlas. Mi-am rotit privirea prin încăpere : cabina obişnuită a unui căpitan de vas, poate ceva-ceva mai elegantă. Modestă totuşi, avînd în vedere proporţiile navei şi dotarea ei costisitoare. Singurul lucru cu adevărat remarcabil era biblioteca, sir, şi cred că rămăsesem cu ochii la ea, fiindcă îl auzii spunînd :

— Sper că nu te-am deranjat, doctore Sid. Dacă vrei să arunci o privire prin bibliotecă, ai toată libertatea. Între timp eu termin treaba şi putem să stăm de vorbă.

Scosei la întîmplare un volum, apoi altul şi altul. Le răsfoiam şi le puneam la loc. Parcă în dulapul acesta de abanos îşi dăduseră întîlnire toate inteligenţele medicale ale lumii. Găsii acolo tratate de medicină clasică chineză, un reţetar egiptean, mai mult un poem, tradus din inscripţiile găsite într-o piramidă ; cîteva cărţi indiene ; o colecţie de descîntece ale populaţiilor africane ; studiile de ultimă oră ale unor savanţi contemporani — majoritatea în domeniul chirurgiei craniene...

Fermecat de aceste comori, uitasem unde mă aflu ; medicina face progrese rapide şi un medic de vas nu poate fi la curent cu toate. Doctorul Nadir mă lăsă un timp în compania cărţilor ; cînd întorsei privirea spre el, pusese volumul deoparte şi zîmbea.

— Doctore Sid, vacanţa dumitale s-a sfîrşit. De mîine te pun la treabă.

— Bucuros, răspunsei, fac tot ce-mi spuneți. Poate vreți să grefăm un al treilea ochi credinciosului dumneavoastră Ahmed.

— N-ai ghicit, rîse. O grefă e ceva mai dificilă decît a coase un petic pe fundul pantalonilor. Trebuie exerciții. Prima dumitale însărcinare asta va fi: să exersezi.

— Cum adică? strigai. Să-mi transplantez părul de pe picioare, să-mi grefez un nas de rezervă sau să-ncerc scalparea unui sălbatic?

— Ai imaginație bogată, zîmbi cam albastru doctorul Nadir. Deocamdată nu-ți cer lucrări atît de complicate. Tot ce vreau e să-ți păstrezi îndemînarea în folosirea bisturiului, doctore Sid. Pentru asta îți pun la dispoziție un delfin pe zi.

— Sînt chirurg, nu bucătar, replicai.

— Știam. Dar n-am altă materie primă la dispoziție. Fă exerciții de grefă pe pielea delfinilor. Te asigur că n-au să riposteze. Cînd vei îndrepta bisturiul asupra lor vor fi morți de cîteva ore. Dar țin să te văd și cu ce poți. Pe mîine deci!

Mă concedie cam brusc, cu un semn politicios din cap. Ei drăcie! mă gîndii. Doar nu era să-i sar de gît că mă lasă să căsăpesc nenorociții ăia de porci cu pielea netedă și cu ciocurile lor ca de rață. Oricum, mai alung plictiseala dacă mă apuc să spintec cîțiva cetacei!

De dragul adevărului, trebuie să adaug, sir, că povestea cu delfinii începuse să mă pasioneze. În biblioteca mare din salon găsisem cîteva dosare cu tăieturi din reviste despre delfini. La ora aia, ca și acum de altfel, delfinii erau un subiect la fel de pasionant ca și farfuriile zburătoare. Zeci de savanți faimoși se năpustiseră să studieze obiceiurile și limbajul acestui animal, despre care se spune că-i cel mai apropiat de om ca inteligență. Lumea științifică de pe toate continentele era captivată de perspectiva unei veritabile comunicări cu delfinii, ziarele anunțau că un lingvist cam excentric izbutise să-l învețe pe delfinul său preferat vreo treizeci de cuvinte englezești, sociologii făceau caz de solidaritatea delfinilor, de spiritul lor gregar, un scafandru povesti că văzuse un grup de cetacei stînd la taifas lîngă o stîncă și rîzînd de snoava pe care unul dintre ei o șuierase cu o clipă înainte, prin reviste apărură rapid povestiri științifico-fantastice despre o societate a delfinilor care trăiește și evoluează paralel cu societatea omenească... În acest context era limpede pentru oricine că delfinul n-avea să mai fie pescuit ca un nenorocit de biban. O convenție internațională care interzicea vînatul delfinului a fost sem-

nată de zeci de state, dar doctorului Nadir nu-i păsa. El singur susținea că sfidează legile internaționale și făcea acolo, în Atlanticul de sud, braconaj în toată regula, pescuind zilnic delfini și aruncîndu-i apoi în ocean sub formă de fleici. În vremea aia îl asemuiam cu un copil care primește o jucărie frumoasă, o desface să vadă cum merge și, neizbutind s-o monteze la loc, o azvîrle ca pe-un lucru nefolositor. Numai că jucăriile n-au viață, sir.

Primind invitația doctorului Nadir de a exersa pe cadavrele delfinilor deja căsăpiți de el, mă dusei la singura persoană în care începusem să am încredere. Ați ghicit, sir, e vorba de miss Ana. Mai întîi că era femeie, al doilea că era frumoasă și al treilea că nu se repezise, ca toți ceilalți, să-și istorisească isprăvile care-o aduseseră pe „Croco"-2; fusese, ca și mine, răpită, și similitudinea aceasta de situații ne apropia într-un fel...

— Mi-au dat voie să operez, strigai de cum am intrat pe ușă. De mîine încep lucrul.

— Eu aș pune doliu la pălărie, spuse ea. Mă uit cu groază la fiecare din bietele animale pe care le urcă la bord spînzurate în cîrligele lor oribile. Voi, chirurgii, sînteți recrutați dintre copiii care rup cîte o aripă muștelor și se amuză să le vadă cum se-nvîrtesc în loc bîzîind disperat cu singura aripă validă.

— Ne crezi sadici ? Nu înțelegi că meseria de chirurg este o mare binefacere, de care omenirea nu s-ar mai putea lipsi ?

— Vorbesc de chirurgii iadului, cei de pe „Croco"-2, murmură miss Ana. Eram de față cînd l-au aranjat pe doctorul Max. Oribil ce se poate face cu ajutorul unui bisturiu.

Entuziasmul meu se dusese de rîpă. Mai aveam să comunic cuiva vestea asta și mă dusei la el. Zăcea pe fundul acvariului, bleg și trist, cum îl văzusem de cîteva zile-ncoace.

— Ascultă, Caro, îi spusei. De mîine mă văd cu bisturiul în mînă. Îmi reiau ocupațiile de chirurg și naiba știe ce-o ieși de-aici. În orice caz, nu-i las să se atingă de tine, înțelegi ?

Caro mă privi trist, fix, cu ochii lui rotunzi.

— Dar vorbește odată dacă știi limba asta blestemată ! strigai prins deodată de valul unei ciudate surescitări. Cu ce te crezi mai deștept decît mine ? Sînt absolvent al Colegiului național de chirurgie, am zece ani de practică medicală, am colindat toată... Ei da, mă domolii, e drept că tu ai colindat mai mult decît mine. Dar și cîinii sînt inteligenți, auzi ? Și caii. Și nu fac paradă de asta.

Îmi amintii de reportajul unui scafandru australian: surprinsese cîțiva delfini îngrijindu-l pe unul de-al lor, bolnav sau rănit, și-i fotografiase.

— Da, aveți medicii voștri! țipai. Se prea poate. Și lupii își ling rănile, dar asta nu-nseamnă că au absolvit Colegiul național de chirurgie!

Fotografia, destul de neclară, avea în centru un delfin cu înotătoarea înfășurată în niște alge late, cu marginile ondulate, care conțin un procent ridicat de iod. Simțeam că înnebunesc.

— Voi bandajați rănile? Voi, cu înotătoarele voastre boante? Cu ce? Cu ciocul vostru de rață? La dracu! urlai scos din fire.

Caro întoarse cu demnitate capul, apoi mișcă lin înotătoarele și lunecă de-a lungul acvariului, îndepărtîndu-se de mine. Nu-mi aruncă nici o privire și asta mă scoase și mai tare din minți.

— Vrei să spui că discuția noastră s-a terminat? Că nu mai avem ce să ne spunem? Du-te naibii, cioc-de-rață ce ești. Ți-ar sta mai bine la circ, nu aici, între medici, chimiști și... braconieri, adăugai fără să vreau.

Alergai pe scări în sus, înjurînd de mama focului, tulburat la culme. Braconieri, auzi! Cum de-mi venise vorba asta în minte?

Doctorul Nadir mă aștepta pe punte, cu un pahar de whisky în mînă.

— Domol, doctore Sid. Potolește-te. Cred că ești puțin astenic. Și acalmia asta te face să-ți ieși ușor din fire.

— De unde naiba știți că mi-am ieșit din fire?

— Am auzit, spuse doctorul. Microfoanele din acvariu erau deschise.

— Iertați-mă, sir...

— Nu te scuza. Te înțeleg perfect, ai îndoieli. Și eu am. Altfel mi-ar fi foarte ușor. După fiecare lighioană de asta omorîtă îmi trebuie ceasuri întregi ca să-mi revin. Un sentiment tulbure de vinovăție, o apăsare, o mustrare de conștiință dacă vrei. Începe în clipa în care pun mîna pe bisturiu. Și-mi trece numai după o dușcă zdravănă. Ia și bea și-ncearcă să te gîndești la lucruri plăcute. Fă-i curte Anei dacă vrei. Ești singurul dintre noi care n-a fost respins.

— Încă, adăugai cu o cruzime care mi se adresa direct.

Dar doctorul Nadir nu păru să aprecieze ironia. Îmi întinse paharul și părea grozav de preocupat de ceva.

— Ce-ați mai descoperit în burta indivizilor ălora pe care-i spintecați toată ziua ? întrebai.

— Hai cu mine, spuse el brusc.

Îl urmai în sala de operații. Ahmed nu apucase să-și aducă ajutoarele pentru curățenie și sala de operație arăta mai degrabă a abator. Dușurile din plafon izbutiseră să șteargă măcar în parte sîngele de pe jos, dar pe masa-fotoliu de operație zăcea un delfin mititel cu craniul desfăcut cu grijă ; mă uitai fără să vreau și tresării : animalul nu mai avea creier !

— Transplantul de creier, murmurai. Dar e imposibil, sir, nu vă dați seama că vă pierdeți vremea ?

Doctorul Nadir mă privi ca pe-o gînganie. Lăsase colțurile gurii în jos, a dispreț, și mi se adresă fără să ascundă acest sentiment :

— Vorbești ca un ageamiu pentru care nu există microbi de vreme ce nu i-a văzut. Știi că zece operații mi-au reușit ? Că fiecare transplant de creier a fost o victorie ? Te miri, e firesc. Uite, doctore Sid, cred că a sosit timpul să afli totul. Ți-am vorbit despre ideile mele în legătură cu delfinii. Le-ai luat drept niște considerații teoretice, dar eu am de gînd să le transpun în fapt. Nu-i un simplu transplant ceea ce pregătesc eu aici, ci un program măreț, care-ar umple de invidie pe cei mai remarcabili biologi ai epocii prezente.

— Introducerea e interesantă, dar cam lungă, remarcai.

— Bine, atunci să intru în subiect. Vreau să transplantez un creier uman în craniul unui delfin..

— Nebunie curată ! strigai.

— O să vezi că nu-i nebunie, spuse doctorul Nadir. Gîndește-te ce cucerire științifică ! Am avea un prilej unic să-i examinăm pe delfini nu în bazinul nostru, ci în plin ocean. Știi bine ce revoluție a adus în biologie studiul asupra maimuțelor în stare liberă. Comportarea tuturor animalelor are un punct comun : captivitatea le modifică reacțiile, le falsifică, aș zice. Iar treaba la care eu m-am angajat, punîndu-mi în joc forțele, timpul și banii, mi se pare de o importanță capitală. Ți-am spus că vreau să aflu totul despre lumea oceanului. Ei bine, omul-delfin, androdelfinul, va fi un spion al oceanului, un spion ideal pus în slujba științei.

Planul mă îngrozea deopotrivă prin tenacitatea și măreția lui.

Doctorul Nadir mi-a apărut atunci ca un ins diabolic, iar transplantul de creier — o crimă monstruoasă. Gîndiți-vă, sir, să scoți creierul unui om viu și să-l adăpostești într-un grăsun de ăsta, cu cioc de rață și ochi rotunzi ! Inuman e prea puțin zis, și începui să mă gîndesc serios la o evadare. Trebuia să anunț autoritățile despre acest plan, care contravenea tuturor legilor umanității.

V

— Nu mă îngrijorează partea tehnică a chestiunii, spuse doctorul Nadir a doua zi, cînd ne adunase pe toți în salon. Să recapitulăm. Acum cîtva timp, profesorul Suda de la Universitatea din Kobe a extras creierul unei pisici și l-a congelat într-o soluție de glicerină la minus 20 de grade. După șapte luni l-au înviat și l-au supus la experiențe și măsurători. Ei bine, celulele creierului și-au păstrat structura, aveau activitate bioelectrică, deci funcționau ! Plecînd de la ideea aceasta, am mers mai departe decît japonezii ; am trecut la transplantul propriu-zis ! Tot secretul este să asiguri funcționarea vaselor de sînge, pompînd în ele un lichid oarecare. Eu și doctorul Max am operat pînă acum zece cazuri ; cinci perechi de delfini se zbenguie prin ocean avînd fiecare creierul celuilalt. Operațiile au reușit de fiecare dată, fără complicații și fără accidente, deci e momentul să trecem la etapa următoare.

Îi priveam pe cei din jurul meu : Max desena ceva cu unghia pe plușul verde care acoperea masa ; Hess zîmbea cu ochii aiurea, numai Ana părea să-l asculte cu atenția încordată. Și bine-înțeles, eu, care nu îndrăzneam să mă duc cu gîndul unde voia el să ajungă.

— Problema e simplă, urmă doctorul Nadir. Etapa următoare a planului meu este să transplantez un creier omenesc în craniul unui delfin.

— Dar e inuman ! țipă miss Ana.

Doctorul Nadir părea că atît așteaptă. Se ridică, cu atitudinea unui avocat care pledează o cauză grea, și începu :

— Inuman ? Ce numiți inuman ? Acest termen nu este cunoscut în știință. Sau nu-i recunoscut. Louis Pasteur a experimentat vaccinurile pe propriul lui organism ; asta-i uman ?

Iar Franklin era să moară electrocutat în timpul experiențelor lui cu paratrăsnete. Sute de exploratori s-au pierdut în jungla Africii, Amundsen a murit la doi pași de Polul Nord.

Uman, nu ! O duzină de oameni au fost expediaţi pe rînd, în cabina îngustă a unei rachete, dincolo de atmosfera Pămîntului, iar alţii s-au dus tocmai pe Lună, şi nimeni nu îndrăznea să calculeze realist şansele de întoarcere. Oameni trăiesc în grote subterane luni în şir şi ies de acolo aproape orbi, roşi de scorbut ; alţii aleargă după fluturi în Matto Grosso, pîndiţi la tot pasul de scorpioni, vipere şi crocodili şi naiba mai ştie ce dihănii. Aventură, pasiune ştiinţifică, sacrificu pentru progresul omenirii, numiţi-o cum vreţi. Adevărul, fie că ne place sau nu, este următorul : nici unul dintre aceste cazuri nu se potriveşte cu termenul de uman aşa cum îl acceptăm în conversaţia obişnuită... Doctorul Nadir se opri o clipă, ca un alergător de cursă lungă în faţa unei etape deosebit de dificile, şi spuse repede : Să revenim la cazul nostru, stimaţi colegi, şi să-l aducem la dimensiunile lui reale : în locul costumului de scafandru, de cosmonaut sau de explorator polar, eu ofer unui om un costum de delfin !

— Absurd ! strigai. Un delfin cu creier de om nu e nici delfin, nici om. Un monstru care nu va supravieţui nici un minut.

— Androdelfinul va supravieţui, spuse doctorul Nadir. Stau mărturie experienţele mele de pînă acum. Şi, evident, dibăcia profesională a tuturor celor de faţă.

Ne privi pe rînd, parcă dornic să citească în ochii noştri o acceptare, o aprobare, o promisiune.

— Doctore Max ?

— În ce mă priveşte, sînt gata.

— Miss Ana ?

Creatoarea medicamentelor „Nadir“ înclină uşor capul :

— Progrefazona dă rezultate, v-aţi convins.

— Doctore Sid ?

— Ce vă faceţi dacă monstrul acesta, androdelfinul cum îi spuneţi, va voi să-şi reia înfăţişarea umană ? întrebai.

— I-o ţin la dispoziţie în frigider, la minus 20 de grade. Conservarea ţesuturilor. O simplă operaţie de transplant.

— Dar unde veţi găsi omul dispus să facă această experienţă extraordinară ? întrebai înciudat. Nu există un asemenea om.

— Există ! strigă căpitanul Hess. Îl aveţi în faţa dumneavoastră !

Eu şi Ana sărirăm de pe scaune. Max zîmbea, iar doctorul Nadir îşi ştergea năduşeala de pe frunte.

— Sînteţi nebuni cu toţii! strigai. Prefer să nu mai iau parte la discuţia asta absurdă!

Ieşii trîntind uşa şi coborîi la prietenul meu Caro, cu sentimentul că numai acolo, în tăcerea acvariului, mi-aş putea regăsi, măcar pentru o clipă, echilibrul.

Nu, sir, încă nu e timpul să faceţi plata şi să plecaţi. A fost vorba că mă lăsaţi să-mi termin povestea. Nu ne grăbim nici unul, nici altul; dumneavoastră fiindcă aveţi zi liberă, iar eu — eu fiindcă nu am nici un rost, nici un stăpîn, nici o obligaţie. Uneori asta-i al dracului de trist.

Deşi cred că mă repet în chip scandalos, încep să-mi dau seama că abia acum începe partea cea mai grozavă a poveştii. Sau, mai precis, din clipa discuţiei cu Caro.

Ieşind furtunos din salon, alergai la acvariu să mă reculeg şi să ţin acel sfat ciudat, devenit obicei, cu delfinul. Nu-mi păsa dacă doctorul Nadir stătea lîngă aparatele de ascultare; în clipa aceea experienţa mi se părea atît de monstruoasă, încît aş fi vrut s-o aduc la cunoştinţa lumii întregi, ca să fie zădărnicită înainte de a se produce ireparabilul. Caro mă aştepta neliniştit, plutind încoace şi-ncolo prin bazin, cum avea obiceiul de la o vreme; parcă înţelegea ce se petrece acolo sus, parcă era îngrijorat şi nerăbdător totodată.

— Doctorul Nadir şi-a ieşit din minţi, spusei. Pune la cale o experienţă drăcească, pe care la început am socotit-o o simplă fantezie. Transplant de creier uman în capul unui delfin, pricepi? Un om cu mîini, picioare, ochi, un om care ştie să cînte la pian şi pictează frumos şi a mîngîiat femei delicate e sortit să devină o lighioană acvatică oarecare, pradă primului harponier analfabet.

Îmi veni în minte părerea că delfinul s-ar putea simţi jignit aflînd ce gîndesc despre neamul lui.

— Nu înseamnă că vă dispreţuiesc, spusei. Am tot respectul pentru clasa *delphinus delphini* din ordinul cetaceelor. Îi preţuiesc mai mult decît pe oameni. Unui delfin cred că nu i-ar trece prin minte ideea să-şi degradeze semenii. Poate spui că asta nu e degradare. Depinde de poziţia pe care te situezi. Mă pun în locul delfinului acum. Presupun că voi... intelectualii apelor, sînteţi bucuroşi de atenţia care vi se acordă. Dar asta-i o probă de egoism din partea oamenilor. Numai ei au de cîştigat de aici. Ba nu, ştiinţa este a tuturora, poate că descoperirile noastre vă vor servi şi vouă. Combaterea unor boli necruţătoare, amenajarea unor condiţii de viaţă mai si-

gure în ocean... Primul pas a fost făcut: protecţia delfinilor prin legi internaţionale. Dar cercetările doctorului Nadir duc la sacrificii numeroase; cîţi delfini vor fi suferit sub bisturiul lui... Şi noi, oamenii, pierim unii de mîna altora. Ba fără scop ştiinţific. Cu noi e altceva. Cum altceva?

Caro se uita fix la mine. Deodată mi s-a părut că surprind o licărire deosebită în ochii lui. Rămăsei o clipă împietrit, fără gînduri, apoi avusei marea revelaţie: *delfinul comunica telepatic cu mine!* Comunicase mereu, tot timpul, îmi impunea părerile lui, le confrunta cu propriile mele păreri, îmi dădea dreptate sau mă combătea, îmi sugera argumente sau le răsturna!...

Văd că zîmbiţi, sir, şi fac prinsoare că nu credeţi o iotă din tot ce vă înşir eu aici. Nici eu, în locul dumneavoastră, n-aş crede, şi poate nimeni din lumea asta n-ar fi dispus s-o facă. Pornind de la părerea asta, am ajuns la concluzia cuminte că trebuie să păstrez o tăcere absolută asupra faptului extraordinar care mi se întîmplase mie, celui mai liniştit om din flota maritimă, mie, corectului chirurg de pe „Paloma"! Eram sigur că, dac-aş povesti doctorului Nadir, acesta şi-ar pierde încrederea în mine, m-ar socoti nebun, m-ar izola sau m-ar ucide; aş pierde şi ultima şansă de a împiedica experienţa aceea fioroasă, mi s-ar tăia calea către dezlegarea unei enigme ştiinţifice — limbajul delfinilor.

V-aţi neliniştit, sir, vă citesc pe chip frămîntarea, dar vă jur că nu sînt nebun şi jur că n-o să vă fac nici cel mai mic necaz. Tot ce doresc este să mă spovedesc în faţa dumneavoastră, sînteţi primul om din lume care află povestea asta şi, în afară de mine, sînteţi singurul. N-am s-o mai spun nimănui, niciodată, pentru că vreau să-mi caut o slujbă liniştită aici, la Capetown. În ţară la mine nu mă pot întoarce, m-ar socoti dezertor sau aventurier şi n-aş putea explica nimănui ce mi s-a întîmplat, fiindcă iahtul doctorului Nadir nu e prea cunoscut, şi oamenii au nevoie de certitudini. Nu, sir, voi rămîne un medic obscur, eu, primul om din lume care a comunicat cu delfinii, stabilind o legătură strînsă, reală, de la creier la creier, de la inteligenţă la inteligenţă, nu ghemul acela de reflexe care se cheamă dresaj, nu scamatoria aplaudată la circ a omului cu bucata de zahăr într-o mînă şi cu biciul în cealaltă, ci o comunicare propriu-zisă, între două specii dotate cu puterea de a abstractiza: omul şi delfinul!

Deschideţi o enciclopedie bună, sir, şi o să aflaţi că din antichitate omul şi delfinul au fost aliaţi, s-au înţeles şi s-au ajutat. De la legendarul delfin care l-a scos pe Arion din mîinile piraţilor şi l-a dus teafăr la ţărm şi pînă la delfinul-pilot din Noua Zeelandă, care prin 1916 călăuzea navele printre recifurile de corali, avem atîtea probe ale prieteniei pe care ne-o poartă aceste vieţuitoare! Cu ce o răsplătim noi, oamenii? Ce le dăm în schimb? Le facem favoarea de a le expedia în spinare înţepătura dureroasă a harpoanelor. Le facem cinstea de a dărui femeilor noastre poşete şi pantofi fabricaţi din pielea lor! Asta-i prietenia pe care o purtăm delfinilor şi asta-i cauza neîncrederii lor, a muţeniei lor.

Iertare pentru această divagaţie, sir, dar un asemenea discurs n-am ţinut nimănui şi nici n-am să mai ţin vreodată; v-am spus că vreau să duc o existenţă cenuşie, fiindcă povestea lui Caro mi-a umplut într-atîta sufletul încît nu cred să mai pot dori altceva în viaţă!

Şi-acum să mă întorc în observatorul oceanic de pe „Croco"-2, în clipa marii revelaţii. Odată lucrurile limpezite, m-am adresat pe faţă delfinului, folosind cuvintele doar aşa, din vechea deprindere omenească de a traduce totul în vorbe şi propoziţii. Răspunsurile lui Caro veneau pe altă cale, se adresau nu urechilor, ci direct creierului meu, şi el îmi înţelegea gîndurile înainte de a le fi rostit. Nu pot să explic cum vine asta, sir, dar aşa s-a întîmplat şi, fiindcă n-am alt mijloc, o să traduc tot în cuvinte dialogul mintal dintre mine şi delfin.

— Telepatie! strigai în clipa de luciditate care urmă buimăcelii mele. Comunicăm prin telepatie, Caro!

Caro făcu mai multe salturi, de o eleganţă unică, ţîşnind din apă pînă aproape de plafon şi revenind apoi în arcuire treptată, pe o traiectorie inimitabilă. Ştiam din tratatul de delfinologie al doctorului Nadir că acesta e modul delfinilor de a-şi exprima bucuria. Caro înţelegea!

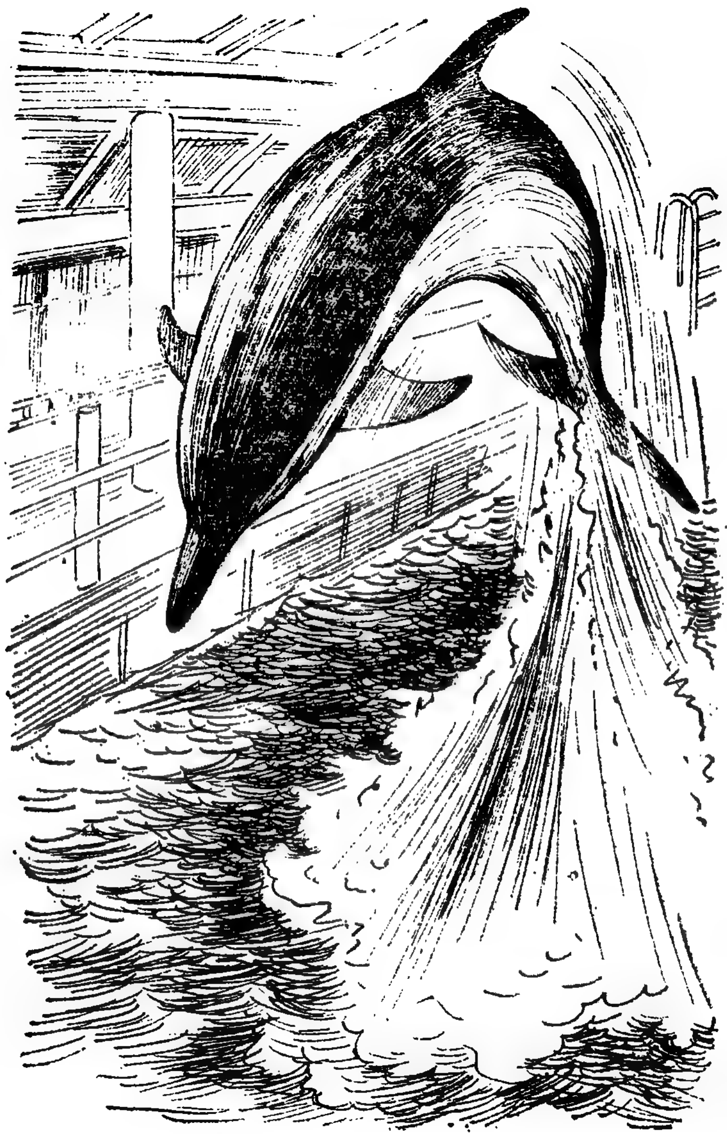
— Ascultă, îi spusei, cînd reveni cuminte lîngă peretele de sticlă. Toată povestea asta trebuie să rămînă un secret desăvîrşit.

— De ce? se miră Caro.

— Fiindcă oamenii au să creadă că-i mint.

— Dar de ce i-ai minţit?

— Ştiu eu? Oamenii sînt răi şi uneori înclină să facă presupuneri absurde. Au să spună, de pildă, că mă laud cu convor-

birile noastre ca să cîştig bani şi să devin celebru. Păcat că nu ştii ce e aceea un ziar. Ţi-ai da seama ce senzaţie ar produce titlul tipărit cu litere de-o şchioapă pe pagina întîia : „Discutînd cu Caro, delfinul vorbitor".

— Dar toţi delfinii sînt vorbitori...

— Ştiu. Sau, cel puţin, cred. Savanţii au separat vreo treizeci de semnale de-ale voastre, nişte fluierături pe care le-au numit cuvinte.

Caro făcu un salt comic şi scoase un şuierat sacadat ca un fel de hohot de rîs.

— Cuvinte ! Nu-s cuvinte, ci un fel de gesturi. Voi, oamenii, trebuie să spuneţi cu gura ce gîndiţi şi pierdeţi mult timp cu asta. Noi, cînd fluierăm, facem un fel de comentariu, ne exprimăm starea sufletească. Restul îl spunem direct, de la o minte la alta. „Primejdie !" — şuierăm înspăimîntaţi. Dar, în acelaşi timp, cu gîndul, ne spunem unul altuia că un rechin mare se apropie dinspre miazănoapte, că e flămînd, şi deci furios, că are simţurile ascuţite, şi după cum înoată se vede că-i bătrîn şi se pricepe la luptă. Pe cînd aparatele voastre ar înregistra un şuierat, un singur şuierat...

Îmi venea greu, sir, să ţin piept unei discuţii care se desfăşura cu iuţeala gîndului, mai ales că unele noţiuni de-ale delfinilor nu se potrivesc de loc cu ale noastre şi trebuia mai întîi să-mi traduc singur simbolul folosit de Caro şi să-l interpretez potrivit modului nostru de a judeca. Dar în general ne înţelegeam şi, cînd m-am deprins, începu să-mi placă acest joc minunat, convorbirile cu delfinul meu...

Totul ar fi mers de minune, sir, dacă n-ar fi intervenit un fapt care mă descurajă cumplit şi mă lăsă iarăşi pradă îndoielilor. Totdeauna trebuie să se întîmple ceva care să răstoarne ordinea firească a lucrurilor, altfel toate poveştile ar fi scurte şi s-ar termina printr-un happy-end. Ei bine, greşeala mea a fost că n-am putut să păstrez taina la infinit. Trebuia să comunic descoperirea mea, să împărtăşesc cuiva această bucurie măreaţă. Şi cine altul putea fi acest păstrător al încrederii mele, cine altul decît miss Ana ?

O găsii în laborator, aplecată asupra microscopului. Vorbirăm mai întîi despre vreme, despre cercetările ei care se desfăşurau mulţumitor, despre perspectiva doctorului Nadir de a reuşi în experienţa lui temerară, pe urmă o întrebai direct :

— Miss Ana, ce-ai spune dacă ţi-aş povesti că am intrat în comunicare telepatică cu delfinul ?

— Aş spune că glumeşti, zise ea.

— Dar dacă ți-aș da cuvîntul de onoare ?

— Doctore Sid, obișnuiești să bei înainte de masă ?

Bănuiala ei mă duru. Fără să spun o vorbă, îmi apăsai degetul pe acul aparatului de analize. Simții o mică înțepătură, ferestruica din interior se coloră în roșu, becurile computerului clipiră pe rînd și după cîteva secunde pe hîrtia sul începu să apară rezultatul analizei : hematii... leucocite... modificări morfologice... concentrație alcoolică...

— N-ai băut, se miră miss Ana. Atunci e o glumă.

— De loc. Mi-e și teamă să vorbesc despre asta, dar fenomenul există, se petrece, e ceva obiectiv.

— Povestește-mi, doctore Sid.

Îi făcui un fel de rezumat a ceea ce v-am spus aici despre Caro. Despre starea de neliniște care m-a cuprins îndată ce-am dat cu ochii de el, despre gîndurile care-mi veneau fără să vreau, despre convorbirea cu doctorul Nadir și, în sfîrșit, despre mărturisirea deschisă a delfinului : vorbea cu mine de la minte la minte, cum spunea el. Miss Ana ascultă atent mărturisirea mea, apoi rămase pe gînduri. Tăceam și eu și simțeam cum inima îmi bate nebunește. Prin hublourile larg deschise pătrundeau reflexele verzi ale apei ; oceanul era liniștit ca o baltă, doar unde lungi, de vreme bună, călătoreau domol de-a lungul bordurilor, abia clintind matahala de metal în care se frămîntau atîtea întrebări.

— Doctore Sid, spuse ea în sfîrșit, înclin să cred că nu ești un farsor. Dar tot ce-mi povestești e atît de neverosimil încît... cum să mă exprim ? Mă îndoiesc, mă îndoiesc pînă-n adîncul ființei. S-ar putea — iartă-mă că ți-o spun, dar ești medic și trebuie să găsești în dumneata luciditatea necesară —, s-ar putea să fie un pur produs al imaginației. Stînd în preajma delfinului, preocupat zi și noapte de delfini, ai ajuns la un fel de monomanie. Ideea fixă care te urmărește proliferează alte idei, logice pînă la un punct, poate logice în totalitatea lor, dar care se produc dinăuntru și numai dinăuntru, fără vreo influență sau sursă exterioară.

— Mă crezi nebun, spusei cu tristețe.

— Nu, nu nebun. Dar dă-ți seama că susții o enormitate. Putem măsura cu mare precizie biocurenții lui Caro, dar asta te-ar dezamăgi prea mult. Mai bine te las să crezi în descoperirea dumitale. Eu una nu pot să cred. Și n-ai să mă convingi nici dacă mă duci acolo și-mi faci o demonstrație. O să acuz propria mea imaginație și propriile mele cunoștințe despre delfini.

— La dracu ! ţipai. Te iubesc, miss Ana, şi numai dragostea m-a făcut să am încredere în dumneata şi să-ţi spun taina asta. Hai să fugim de-aici, din lumea asta absurdă ! Altfel ne pierdem de-a binelea minţile !

— Mă iubeşti..., spuse ea trist. Ce folos, doctore Sid ? Sînt la fel de rece ca statuia lui Marco Polo din grădina Borghese. Dacă aş crede în existenţa sufletului, ţi-aş spune că am suferit un transplant de suflet. Nu cred că aş mai putea iubi pe cineva vreodată !

Izbucni în plîns, iar eu îmi pierdui cu totul cumpătul, sir. Un medic de marină ca mine n-are des prilejul să vadă o femeie gingaşă plîngînd în felul acesta.

(SFÎRŞITUL ÎN NUMĂRUL VIITOR)

UMOR

de MIHU ANTIM

— Vezi ce se întîmplă dacă i-am montat o inimă de om ?

STANISLAW LEM

A cincea expediție A sau consultarea lui Trurl

Undeva, nu foarte departe, sub soarele alb, după steaua cea verde, trăiau staloocii, fericiți, zburdalnici, îndrăzneți, căci n-aveau teamă de nimic: nici de necazuri familiale, nici de principii învechite, nici de ideile negre, nici de nopțile albe, nici de materie și antimaterie, fiindu-le dat să stăpînească o mașină a mașinilor, strălucitoare, puternică, zimțată, cu dimensiuni exacte. Ei locuiau înăuntru și în afară, dedesubt și deasupra. N-o aveau decît pe ea. Au construit-o în întregime după ce economisiseră atomii; cînd unul dintre atomi nu corespundea îl transformau, și totul era în regulă.

Fiecare stalooc avea cuibul și priza lui electrică și fiecare făcea tot felul de năzbîtii, adică tot ce voia. Ei nu comandau mașinii și nici mașina nu-i comanda pe ei, ci doar se ajutau reciproc. Unii erau mașiniști, alții mașinatori, iar alții mașinori, și fiecare avea un mașinist. Nu mai pridideau cu munca, o dată aveau nevoie de noapte, altă dată de zi, de o eclipsă de soare, dar asta rar, ca să nu se plictisească.

Intr-o zi, către soarele alb, după steaua cea verde, veni o cometă-femeie, înspăimîntător gen femeiesc, atomic ***pe ici pe colo, ici capul, colo***

coada în patru şiraguri oribile la vedere, din cale afară de lividă, şi pe drept cuvînt, căci o teribilă miasmă de cianoză se răspîndi ; ea veni şi porni să spună : „Mai întîi flăcările mele vă vor înghiţi, apoi vom vedea".

Staloocii o priviră ; ea cotropi jumătate din cer, se încălţă cu cizme de foc, de neutroni, de meutroni, în jurul ei dogorea îngrozitor, apăreau atomi cît casa, din ce în ce mai mari, neutrini, gravitaţii... „Vă voi devora". I-au spus : „Este o greşeală, noi sîntem staloocii, nu ne temem de nimic, nici de necazuri familiale, nici de principii învechite, nici de ideile negre, nici de nopţile albe, căci avem o maşină a maşinilor, strălucitoare, puternică, zimţată şi cu dimensiuni exacte. Şterge-o de-aici, cometă, şi păzeşte-te !"

Dar ea şi ocupă întregul cer şi arse, gudronă, urlă, şuieră ; Luna se îngustă, fu mînjită de ambele părţi ; aşa crăpată, îmbătrînită, împuţinată îţi producea milă.

Atunci nu mai spuseră nimic, luară un pol foarte puternic, îl înnodară la fiecare colţ şi branşară contactele : faptele să vorbească pentru noi.

O explozie, o larmă, un geamăt, cerul se limpezi şi, imediat, din cometă nu mai rămăsese decît o grămăjoară de zgură şi pacea se instăpîni din nou. După un oarecare timp apare, zboară nu se ştie ce, dar înspăimîntător, nu ştii cum să-l priveşti, nici din ce parte, fiind ceva fioros, care vine, se întinde, se îngrămădeşte, se lasă, ceva greu fără asemuire, care rămîne locului şi nu se mai clinteşte. Şi neplăcut din cale afară.

Cei aflaţi mai aproape au spus : „Hallo, este o greşeală, noi sîntem staloocii, noi nu ne temem de nimic, locuim pe o planetă, toată numai o maşină, şi nu o maşină obişnuită, ci o maşină a maşinilor, strălucitoare, puternică, zimţată, cu dimensiuni exacte. Cară-te, grozăvenie, şi păzeşte-te".

Grozăvenia, nimic.

Ca să nu se ostenească de pomană, trimiseră o foarte mică maşină-sperietoare : ea va înspăimînta şi pacea va reveni.

Maşina-sperietoare înaintează, înaintează. Înăuntrul ei programele murmură, fiecare program din ce în ce mai teribil. Se apropie, şi ce zgomot, ce larmă ! Se îngrozeşte singură, priveşte, dar lucrul acela necunoscut nu reacţionează cu nimic. Încearcă a doua oară, apropiindu-se din altă latură, dar tot fără rezultat ; înspăimîntă fără convingere.

Staloocii îşi dau seama că trebuie să acţioneze altfel :

— Vom folosi un calibru mai mare, spun ei, cu ruaje bine unse, cu diferențiale universale, cu resorturi de fiecare parte, pînă va putea să dea lovituri decisive. E suficient? Nici o grijă: energie cvintesențială.

Trimit așadar un dublu diferențial, cu uruitul înăbușit, căci are un cuplaj inversat, înăuntru cu un mașinor și o mașinistă, și aceasta nu e totul, căci, pentru orice eventualitate, deasupra înaintează și o mașină-sperietoare. Se apropie și, din pricina ruajelor bine unse, nu se aude nici un zgomot, nici măcar un murmur; se ambalează, numără: patru sferturi pe moarte, trei sferturi pe moarte, două sferturi, un sfert, punctul zero și moartea! O larmă îngrozitoare! Răsar ciuperci — doar mănătărci, dar strălucitoare, fiind radioactive; uleiul face plici-placi, ruajele sar, mașinorul cu mașinista privesc prin supapă dacă există un rezultat: de necrezut, nici măcar o zgîrietură!

Staloocii deliberează și construiesc o mașină care construiește o supramașină, aceasta o extramașină, astfel încît stelele cele mai apropiate sînt obligate să dea înapoi.

În cea mai mare dintre mașini, o mașină cu ruaje bine unse, iar în mijloc mica mașină-sperietoare, căci de data asta nu mai e de joacă. Mașina cea mai puternică se concentrează și iat-o că se avîntă! Un zgomot înspăimîntător, un tunet, ceva explodează, o ciupercă, dar una care ar ajunge unei supe oceanice, beznă, scrîșnet de dinți; e atît de întuneric încît, într-adevăr, nu se știe ai cui sînt dinții care scrîșnesc. Staloocii privesc, nimic, dar absolut nimic, cele trei mașini sînt aici, sfărîmate și nici măcar nu tresar.

Își cară mașinile, căci își spun: „Uite, sîntem mașinori și mașinatori, avem mașiniști și mașina mașinilor, strălucitoare, puternică, zimțată, cu dimensiuni exacte, cum de ne poate rezista o grozăvenie oarecare, pripășită aici și-ncremenită locului?"

Ei creează atunci un fel de plantă-iederă; se cațără ușurel, făcîndu-se că ar căuta ceva, își zgîiește ochii pe furiș, își scoate o rădăcină, începe să crească încetișor, apoi va face un salt și va fi sfîrșitul. În realitate, totul s-a petrecut exact după cum a fost prevăzut, în afară de sfîrșit, căci hidoșenia rămase neclintită.

Deznădăjduiți, ei tot nu știu ce-i cu grozăvenia asta, căci niciodată nu li s-a mai întîmplat ceva asemănător; mobilizează, deliberează, fac

roți motrice și colaje, arcane și palisade, doar-doar s-o-mpotmoli, va cădea, doar-doar vor putea s-o păcălească și să-i bareze drumul ; încearcă toate mijloacele, căci nu știu care este mai bun. Totul se cutremură, dar nimic de făcut. Își pierd curajul, nu știu unde ar putea cere ajutor, cînd văd că vine cineva așezat ca pe cal, dar un cal n-are roți ; probabil o bicicletă, dar o bicicletă n-are bot ; deci, poate, o rachetă, dar o rachetă n-are șa, asta-i știut. Continuînd să stea ca lipit, senin și surîzător, este deja chiar lîngă ei, îi depășește. Este însuși Trurl, constructorul, în plimbare sau în expediție. Chiar de departe se vede că nu-i vorba de un fitecine.

Se apropie, coboară, și atunci ei îi spun :

— Sîntem staloocii, avem o mașină a mașinilor, strălucitoare, puternică, cu dimensiuni exacte, am economisit, am construit noi înșine în întregime, nu ne temem de nimic, nici de necazuri familiale, nici de principii învechite, cînd s-a pripășit aici grozăvenia asta care a rămas locului și nu mai vrea să se clintească.

— Ați încercat s-o speriați ? întreabă amabil Trurl.

— Am încercat mica mașină-sperietoare și extramașina-sperietoare și supramașina, cea care are ruaje bine unse, cu atomii cît casa, cînd neutronii o pun în mișcare totul începe să zboare, cascle și undele, dar totul este în zadar.

— Nici o mașină, spuneți ?

— Nici una, domnule.

— Hm, ciudat. De fapt, ce este ?

— Habar n-avem. S-a ivit, a venit, nu se știe ce, dar cumplit, nici nu știi cum să-l privești, cumplit din toate părțile. S-a pripășit, s-a protăpit, greu ca nu știu ce, și nu s-a mai clintit. Și este, crede-ne, neplăcut din cale-afară.

— La drept vorbind, n-am prea mult timp, spune Trurl, pot rămîne la voi doar foarte puțin timp, dar în calitate de consultant. Vreți ?

Staloocii, se înțelege, sînt de acord și întreabă îndată ce pot aduce, piulițe, ciocane, puști sau poate dinamită, poate tunuri ?... Și ceai pentru oaspetele nostru ? Mașinista va aduce imediat.

— Mașinista poate aduce ceai fără doar și poate, răspunde Trurl. În ce privește restul, mai degrabă nu. De vreme ce nici mașina-sperietoare, nici extramașina, nici planta-iederă n-au putut învinge această grozăvenie, trebuie să folosim metode vechi, arhaice, și tocmai prin aceasta fatale. Încă n-am auzit că un lucru achitat n-ar mai putea fi de nici un ajutor.

— Cum adică? întreabă staloocii, dar Trurl, în loc să explice, continuă:

— Metoda este simplă, e nevoie de hîrtie, de cerneală, de timbre, de o ştampilă rotundă de ceară, mac, nisip, ghişee, pioneze, o linguriţă de tinichea, o farfurie, căci ceaiul a şi venit, şi de un factor, de tot ceea ce se cere pentru scris. Aveţi toate astea?

— Se va găsi. Şi iată-i gonind în căutarea celor cerute.

Trurl se aşază şi dictează maşinistei: „Fiind dat procesul-verbal al Cetăţeanului, fascicula Comisiei VZRTPSZ cu 2, cu KV, cu 405, comunică abţinerea Cetăţeanului în contrazicere cu paragraful 299 al articolului 19. XVII crt., faptul provocînd întreruperea mărturiilor, precum şi obstrucţia, conform decretului 67 DVKF, nr. 1 478. Cetăţeanul trebuie să facă apel la declaraţia prezentului aviz în timp de douăzeci şi patru de ore către preşedinţia Comisiei".

Trurl lipeşte un timbru, pune o ştampilă, înregistrează în Cartea Principală şi spune:

— Acum factorul să prezinte această declaraţie destinatarului.

Factorul o înşfacă, dispare şi revine curînd.

— Ai dat-o cui trebuia?

— Am dat-o.

— Unde-i avizul de primire?

— Aici. La această rubrică. Ca şi revocarea.

Trurl ia revocarea, n-o citeşte, o reportează şi scrie cu litere de-o şchioapă:

„N-a fost examinată din lipsa unor piese corelative".

Şi aşterne o semnătură ilizibilă.

— Şi acum, spune el, la lucru!

Se aşază şi scrie: ceilalţi, curioşi, privesc, nu pricep nimic şi întreabă ce va face şi ce se va-ntîmpla.

— Serviciu oficial, spune Trurl. Totul va fi bine, căci a început.

Factorul fuge ca un nebun vreme de douăzeci şi patru de ore în ambele sensuri; Trurl achită timbrele, trimite decizii, maşinista dactilografiază şi peste tot se creează treptat un birou, înregistratori, plicuri, acte, agrafe, mînecuţe din moar negru, serviete, clasoare, linguriţe, plăci cu „Intrarea interzisă", călimări, formulare, din noapte pînă-n zi tot mai multă scriptologie, maşinista bate la maşină, pretutindeni mult ceai şi gunoi.

Staloocii sînt neliniştiţi, căci nu înţeleg nimic, Trurl expediază unele după altele, francat sau contra ramburs, cu avize de primire, adrese exprese, avertismente, comandamente; există deja o întreagă contabilitate specială, cifre,

zerouri, dar — spune el — totul este momentan. După un anumit timp se vede că hidoşenia nu mai e chiar atît de îngrozitoare, mai ales sus : într-adevăr, a devenit mai mică! Fără nici o îndoială, este mai mică ! Staloocii îl întreabă pe Trurl :

— Şi acum ?

— Nici o dezordine în serviciu, le răspunde el. Şi subliniază, timbrează, numără fără un cuvînt piesele anexate, cu vesta întredeschisă, face apel la petiţionar, orele devin scurte, se mai adaugă apă ceaiului, acolo unde se stă — pînze de păianjen, în sertar o cravată, noi hîrtii, patruzeci şi patru, instalează patru noi dulapuri, undeva se încearcă să se corupă, execuţia e amînată de miercuri pînă vineri, şi şapte ştampile.

Maşinista dactilografiază : „Întrucît Cetăţeanul n-a prezentat permisul conform directivei Comisiei, ordinul este dat fără întîrziere acestui aviz S. K., în virtutea legii Tr. Am. Tad. pentru executarea afacerii pendinte. Nici o altă înştiinţare nu va mai fi adresată Cetăţeanului".

Trimite un comisionar, ascunde în buzunar un chitanţier. Apoi se ridică şi începe să arunce succesiv în Cosmos birourile, scaunele, timbrele, ştampilele, clasoarele şi ceaiul. Nu mai rămîne decît maşinista.

— Dar ce faci ? strigă staloocii, care între timp se şi obişnuiseră. Cum eşti în stare?

— Nu trebuie să exagerăm, prieteni, le răspunde Trurl. Mai degrabă priviţi !

Intr-adevăr, ei răsuflă uşuraţi. Nu-i decît vidul, nu i absolut nimeni, de parcă nimeni n-ar fi fost vreodată acolo. Unde oare s-a petrecut asta ? Şi cum s-a risipit ? Fugind ruşinos, a devenit o nimica toată, s-o priveşti cu lupa. Staloocii îşi frămîntă mintea, caută urme şi nu găsesc decît un loc cam umed, în care a căzut ceva, nu se ştie cu ce prilej, în afară de asta nimic.

Trurl li se adresează :

— M-am gîndit, dragii mei, că era o chestiune foarte simplă : cînd lucrul acela a primit primul manifest şi a semnat în registru, a şi fost pierdut. Am aplicat o maşină specială ce începea cu marele Be ; căci de cînd Cosmosul e Cosmos, nimeni nu i-a venit încă de hac !

— Bine, dar de ce atunci să zvîrli actele şi ceaiul ? întreabă ei.

— Pentru ca această maşină să nu vă mănînce şi pe voi ! spune Trurl.

Luă cu el maşinista şi decolă făcînd semne prieteneşti, iar surîsul său era ca o stea.

Din volumul CIBERIADA
în româneşte de ADRIAN ROGOZ

EMIL TOMA

Marele truc al Marelui turc

S-ar părea că matematicienii moderni, ca și redutabilii specialiști în tehnica ordinatoarelor sînt pe cale de a se demoda! Nu au inventat ei oare mașini și supermașini care calculează mai repede, gîndesc automat mai exact, își amintesc după mai multă vreme și mai bine decît diplomații celor mai bune universități? Dovada recentă a capacităților uimitoare a acestor Einsteini mecanici este ultimul nou-născut, I.B.M., căruia nu-i lipsește decît respirația... artificială, binențeles!

Obiectul acestor rînduri însă nu este de a face elogiul vreunei mașini electronice, despre care fiecare sugar 1970 știe mai multe sau mai puține isprăvi. Trebuie adus un elogiu unei „mașini de gîndit" pe cît de uimitoare, în special în vremea sa, pe atît de romantică sau romanescă. Această minune a fost denumită Marele turc sau Turcul teribil de către inventatorii săi — baronul Wolfgang von Kempelen și Leonard Maelzel. Ei au construit, în 1770, o mașină automată de jucat șah. Au făcut, se zice, aceasta din ordinul împărătesei Maria Tereza a Austriei. Acest automat, Turcul, a reușit performanța de a bate pe teren propriu, în Europa ca și în America, pe cei mai străluciți jucători și, culmea, și-a păstrat cu străşnicie misterul toți cei 86 de ani cît a existat.

Baronul von Kempelen, care ocupa funcția de consilier în materie de bricolaj al curții austro-ungare, a fost tot timpul fidelul tovarăș al călătoriilor Turcului sau managerul său, cum se spune astăzi, și în același timp singurul care știa să manevreze resorturile complicatei mașinării.

Încă de la prima demonstrație, la Viena, uluirea publicului a fost totală. Turcul „gîndea", vorbea, mișca brațele și capul și, mai ales, era un jucător de șah formidabil. Și-a cucerit foarte rapid reputația de a fi imbatabil. În timpul primilor 30 de ani ai carierei sale s-a întîlnit și a învins jucători iluștri, ca marele duce Paul al Rusiei, Napoleon, Frederic cel Mare și Benjamin Franklin.

Cronica povestește că, atunci cînd regele său era în șah, Turcul sublinia mișcarea cu o balansare verticală a capului; înainta pionii numai cu brațul stîng; că atunci cînd adversarul juca greșit el pivota capul, iar brațul drept lovea tabla de șah de trei ori și că, în sfîrșit, în momentul în care își punea partenerul în situație de șah din Turc ieșea un sunet jumătate de papagal, jumătate de mierlă de India, care rostea totuși clar și în franceză: „șah". Istoria ne povestește, de asemenea, că în timpul memorabilei partide împotriva lui Napoleon, în 1809, acesta din urmă a făcut două greșeli și a fost dojenit de către mașină, iar la a treia greșeală gravă brațul drept, indignat, mătură piesele de pe tabla de șah. Napoleon, care n-ar fi tolerat niciodată un asemenea afront venind de la un om, a surîs la îndrăzneala omului mecanic.

Turcul era o păpușă de mărimea unui om, îmbrăcată în mătăsuri somptuoase, așezat pe o banchetă fără spate, în fața unui pupitru de aproape 1,5 metri lungime și 1 metru lățime. Înaintea fiecărei partide, baronul deschidea ușile din față și cele laterale ale pupitrului, ținînd o lumînare aprinsă în spate, pentru ca toți cei de față să poată vedea măruntaiele mecanice ale Turcului. Apoi ridica rochia păpușii, descoperind iar o mulțime de roți dințate, angrenaje, cabluri și vergele. Înaintea și în timpul fiecărui meci, baronul întorcea, cu învîrtituri de manivelă și cu zgomot de scrîșnete mecanice, jucăria sa fantastică.

În 1804, von Kempelen decedă. Maelzel, care era mecanicul oficial al Curții, însărcinat cu pendulele și cu toate mecanicile fine din epoca strălucitoare a Schönbrunnului. Lui i se datorează, ca autor, invenția unui alt automat care a stîrnit admirația Europei la începutul secolului trecut. Este vorba de Panharmonicon, o orchestră completă compusă din 42 de automate. După ce a făcut cu el demonstrații în fața publicului la Paris, în 1807, l-a vîndut în Statele Unite. Fiul vitreg al lui Napoleon, Eugène de Beauharnais, fu proprietarul Turcului între 1810 și 1817, de la care Maelzel l-a răscumpărat, ducîndu-l cu sine în America, unde, în 1826, a continuat să provoace disperarea celor mai buni jucători de șah. Și totuși Turcul a pierdut o dată, cu prilejul unei partide contra perechii Philidor și Legal, doi campioni ai Franței, care și-au unit inteligențele ca urmare a unui pariu. Aceasta n-a făcut decît să sporească gloria Turcului. El făcu, de asemenea, o partidă nulă, în mod elegant, jucînd cu o foarte frumoasă americană, ca și împotriva unui erou, patriot foarte în vîrstă, Charles Carroll of Carrollton.

În 1838, Maelzel muri și el, iar Turcul său trecu din mînă în mînă fără să mai joace, pentru a sfîrși prăfuit într-o galerie a Muzeului chinez din Philadelphia. Aceasta a căzut pradă

flăcărilor la 5 iulie 1854 şi împreună cu ea — vai ! — şi Turcul. Distrugerea sa a pecetluit pentru totdeauna un secret care se pare că a fost foarte abil păzit. Mii de jucători, martori oculari ai partidelor, amici sau inamici, curioşi ca Edgar Allan Poe au propus fiecare o teorie, fără să se poată pune vreodată de acord. Misterul a rămas întreg şi iritant. Şi două sute de ani după această senzaţie nici noi nu ştim mai multe despre fenomenalul jucător de şah care a fost Marele turc.

Plecînd de la certitudinea că von Kempelen nu putea inventa o maşină care să gîndească, trebuie admis că un om era ascuns undeva. Cum nu avea loc în interiorul păpuşii, el trebuia să fi fost în pupitru. O teorie amuzantă sugera că pionii erau magnetizaţi, antrenînd la fiecare mişcare o contramişcare pe eşichier. Aceasta ar fi fost făcută de un om ascuns care ar fi acţionat un sistem de leviere mecanice legate de mîna Turcului. Dar obiecţia naturală împotriva unei asemenea soluţii era că pupitrul strîmt nu putea ascunde un adult, că nici un campion de şah din Europa n-a dispărut în timpul „existenţei" Turcului şi că nici von Kempelen şi nici Maelzel n-au fost niciodată văzuţi cu un camarad în călătoriile lor.

S-a presupus că maşina funcţiona datorită unui „copil foarte dotat şi foarte antrenat în jocul de şah", la rigoare de un pitic. Or, nu trebuie uitat că Turcul a jucat o perioadă de 60 de ani, timp în care oricare copil ar fi avut timp să crească puţin, iar un pitic să devină senil ! Desigur, rămîne posibilitatea de a găsi o serie de asemenea copii foarte dotaţi, toţi genii ai şahului. Dar aceasta este aproape imposibil, trebuie s-o mărturisim.

Renumitul „magician" Robert Houdin a avut şi el ideea lui şi ea pare destul de atrăgătoare. El a descoperit că unui polonez rebel, campion de şah în ţara sa, i-au fost amputate ambele picioare de o ghiulea de tun în timpul revoltei de la Riga din 1776. Wurosky, acesta era numele său, fu obligat să se refugieze în Rusia. Von Kempelen a avut ideea construirii Turcului său pe măsura unui trunchi de om, de a-l ascunde şi, culmea satisfacţiei pentru Wurosky, să aibă posibilitatea de a juca şah la curtea Ecaterinei a II-a. Acest patriot fără picioare ar fi fost cel care a călătorit şi a jucat în întreaga lume în pupitrul său.

Aceasta, în fond, pare cea mai bună soluţie, chiar dacă ea nu ne convinge pe deplin. Dacă din întîmplare, în timpul viitoarei partide de şah, adversarul vă face să aşteptaţi prea mult riposta, ocupaţi-vă timpul reflectînd la... Marele truc al Marelui turc. Şi, de ce nu ? poate găsiţi şi o soluţie !

science-fiction
insolite
fantastique
n° 203
novembre 1970
4 F

FICTION

VLADIMIR

COLIN

Lnaga

Cette première nouvelle dans Fiction d'un auteur d'un pays de l'Est est une tentative pour « élargir » nos frontières. Nous espérons pouvoir lui donner suite.

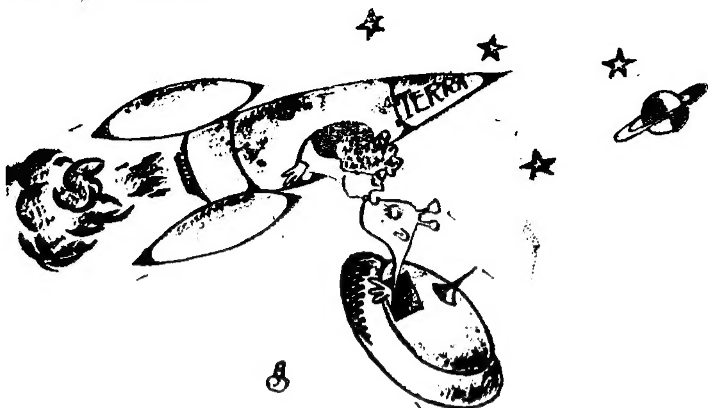
R. H.

ANTICIPAȚIA ROMÂNEASCĂ PESTE HOTARE

În numărul 203 al prestigioasei reviste franceze „Fiction" a apărut traducerea povestirii lui Vladimir Colin „Lnaga". După rîndurile introductive, în care scriitorul român este prezentat drept un tenace explorator al domeniului fantastic, urmează o precizare interesantă pentru noi : „Această primă nuvelă în «Fiction» a unui autor dintr-o țară din Est constituie o încercare de a ne «lărgi» frontierele. Sperăm s-o continuăm".

UMOR

de I. M. VINTILĂ

IDILA COSMICĂ

FĂRĂ CUVINTE

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

2012

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică
sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire,
muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea
să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nld68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala!)

IMPORTANT

Abonați-vă din timp și pe termene cît mai lungi pentru [illegible] continuitatea în primirea [illegible].

Prețul unui abonament este de:

- *anual .... 24 lei*
- *pe șase luni .... 12 lei*
- *pe trei luni .... 6 lei*

Abonamentele se fac prin oficiile și agențiile PTTR, la factorii poștali și difuzorii de presă din [illegible] instituții, școli și licee.

COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"

• • IANUARIE 1971

PREȚUL 1 LEU | 41001